

Ewa Syska, *Dokumenty Gorzowa Wielkopolskiego (Landsbergu) z lat 1257–1373*,
Gorzów Wielkopolski–Poznań 2006, ss. 127.

W 2006 r. z inicjatywy kilku gorzowskich instytucji – Urzędu Miasta, Archiwum Państwowego i Towarzystwa Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości – zostały wydane w opracowaniu Ewy Syskiej regesty średniowiecznych dokumentów Gorzowa. Zbiór otwiera regest zaginionego dokumentu z 1257 r., dotyczącego lokacji miasta Gorzowa, zamyka go zaś regest dyplomu wystawionego w 1373 r., informującego o nadaniu w lenno sądu wyższego w Gorzowie (Landsbergu) mieszczanom z Frankfurtu nad Odrą. Rok 1373 jest datą graniczną – zakończyło się wówczas w Nowej Marchii panowanie Askańczyków, rozpoczęło się panowanie Wittelsbachów.

W wydawnictwie zgrupowano wszystkie znane dokumenty Gorzowa z tego okresu. Łącznie jest ich 94, z czego, jak we wstępie objaśnia autorka, 48 dokumentów zachowało się do chwili obecnej w oryginale, a znaczna ich część, bo aż 41,

znajduje się w zbiorach Archiwum Państwowego w Gorzowie Wielkopolskim. Pozostałe spośród oryginalnych dokumentów są przechowywane w zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu oraz w Brandenburgisches Landeshauptarchiv w Poczdamie i w Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz w Berlinie. W przygotowaniu wydawnictwa autorka korzystała także z wielu kopiarzy, zawierających odpisy interesujących dokumentów, a przechowywanych w archiwach i bibliotekach polskich i obcych. Przy redakcji regestów posiłkowano się także dawnymi niemieckimi edycjami źródłowymi. Wiele spośród wymienionych dokumentów nie było opublikowanych w żadnym dyplomatarjuszu, znane są jedynie z regestów w przedwojennych, często trudno dostępnych wydawnictwach. Zebranie więc w jednej publikacji regestów rozproszonych dokumentów stanowi dodatkową wartość tej pracy. Warto podkreślić, że w publikacji zamieszczono fotografie niepublikowanych dokumentów i przywieszonych doń pieczęci. Fotografie są wyraźne i można z nich odczytać tekst dyplomu.

Omawiana publikacja jest jedną z kilku już prac E. Syskiej na temat źródeł do historii Nowej Marchii¹. Działania naukowe E. Syskiej zasługują na uwagę, tym bardziej że, jak pisze autorka: „Pomimo blisko sześćdziesięciu lat, które upłynęły od czasu włączenia do Polski ziem historycznej Nowej Marchii, nie doczekaliśmy się należytego omówienia stanu zachowania źródeł do średniowiecznych dziejów tego obszaru”². Jej publikacje uświadamiają, że wiele zagadnień z dziejów Nowej Marchii w średniowieczu czeka na swego badacza. Również podstawowa historyczna literatura polska na ten temat liczy już kilkadziesiąt lat i wymaga pewnych korekt³.

Praca ta jest znakomitą pomocą naukową dla historyka zajmującego się średniowiecznymi dziejami Nowej Marchii. Oprócz regestów odnajdujemy w niej wiadomości o zachowanych pieczęciach i oczywiście konieczne w tego typu wydawnictwach informacje o dotychczasowych edycjach, odpisach i regestach. W pracy zamieszczono także obszernie przypisy do regestów, obfitujące w informacje bibliograficzne i genealogiczne. Publikację E. Syskiej można z powodzeniem

¹ E. Syska, *Die Urkunden der Stadt Landsberg an der Warthe (Gorzów Wielkopolski) aus der Askanier- und Wittelsbacherzeit 1257–1373*, „Jahrbuch für die Geschichte Mittel- und Ostdeutschlands”, 48, 2002; eadem, *Źródła do dziejów Nowej Marchii z okresu panowania Askańczyków i Wittelsbachów (do 1373 r.)*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 43, 2005.

² Eadem, *Źródła do dziejów...*, s. 61.

³ Przykładowo trzeba tu przywołać następujące prace: W. Fenrych, *Nowa Marchia w dziejach politycznych Polski w XIII i XIV w.*, Poznań–Zielona Góra 1959; A. Czacharowski, *Społeczne i polityczne siły w walce o Nową Marchię w latach 1319–1373*, Toruń 1968; J. Walachowicz, *Geneza i ustrój polityczny Nowej Marchii do początku XIV w.*, Warszawa–Poznań 1980; Z. Wielgosz, *Nowa Marchia w historiografii niemieckiej i polskiej*, Poznań 1980. Z nowszych opracowań należy wymienić liczne opracowania E. Rymara, przykładowo: E. Rymar, *Studia i materiały z dziejów Nowej Marchii i Gorzowa*, Gorzów 1999, oraz G.J. Brzustowicza, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej XIII–XIV w. Polityka – gospodarka – kultura – genealogia*, Warszawa 2004.

wykorzystać w badaniach genealogicznych i prozopograficznych nad rycerstwem Nowej Marchii i terenów ościennych, a także nad mieszczaństwem nowomarchijskim.

Zaprezentowany obfity zbiór dyplomów gorzowskich jest tym bardziej godny zainteresowania, że większość archiwaliów miejskich z terenu Nowej Marchii zaginęła podczas działań II wojny światowej. Dokumenty gorzowskie mogą więc częściowo wypełnić tę lukę źródłową i pomóc w odtworzeniu historii miast tego obszaru.

Joanna Karczewska